

Espeen Soukan Soukanpohjan kartanon koekaivaukset vuonna 2008

Andreas Koivisto

MUSEOVIRASTO

Arkisto- ja rekisteritiedot

<i>Kohteen nimi:</i>	Espoo, Soukka, Soukanpohjan kartano
<i>Muinaisjäännöstunnus:</i>	1000001893
<i>Kunta:</i>	Espoo
<i>Kaupunginosa:</i>	Soukka
<i>Kohteen laji:</i>	Kylätontti
<i>Ajoitus:</i>	Keskiaika → nykyaika
<i>Peruskartta:</i>	2032 11 Sökö ja 2032 12 Espoo
<i>Yhtenäiskoordinaatit:</i>	Kaivausalueen keskipiste Pkoo=6 672 369 ja Ikoo=3 370 123
<i>Tutkimuksen laatu:</i>	Koekaivaus
<i>Tutkimuslaitos:</i>	Museovirasto, rakennushistorian osasto
<i>Kaivaustenjohtaja:</i>	FM Andreas Koivisto
<i>Apulaistutkija:</i>	FM Riikka Väisänen
<i>Tiden för fältundersökningarna:</i>	9.-11.6.2008
<i>Tutkitun alueen laajuus:</i>	57 m ²
<i>Rahoittaja:</i>	Kiinteistönomistaja Merva Mikkola
<i>Kustannukset:</i>	n. 3900 €
<i>Mustavalkonegatiivit:</i>	MV/RHO 125949:1-12
<i>Digitaaliset kuvatallenteet:</i>	MV/RHO 125950:1-19
<i>Tutkimushistoria:</i>	Hakanpää, Päivi, 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kylänpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. MV/RHOA. Nurminen, Teija, 2000: Keskiaikaisten kylätonttien inventointi. Espoon kaupunginmuseo.
<i>Alkuperäinen raportti:</i>	Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto (MV/RHOA)
<i>Kopiot (2 Kpl):</i>	Merva Mikkola, Espoon kaupunginmuseo

ESPOO
Soukka
Soukanpohjan kartano

PK 2032 11 Sökö ja PK 2032 12 Espoo

MK 1:10000

YKJ p:6671107, i:3370963

Tiivistelmä

Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti kesäkuussa 2008 koekaivaukset Espoon Soukan Soukanpohjan kartanon tontilla. Tutkimukset rajautuivat sille tontin osalle, johon oli suunniteltu uusien asuinrakennusten kaavoittamista. Tontin muilla osilla ei suoritettu tutkimuksia. Koska alue oli osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta muinaisjäännösalueeksi luokiteltua vanhaa tonttimaata, paikalla oli ennen rakentamista suoritettava arkeologiset koekaivaukset. Kaivausten avulla haluttiin selvittää, sijaitseeko paikalla kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka vaatisivat lisätutkimuksia. Kaivausten kustannuksista vastasi kiinteistönomistaja. Koekaivauksissa ei löytynyt mitään sellaista, joka estäisi rakentamisen paikalle.

Sisältö

Arkisto- ja rekisteritiedot	1
Peruskarttaote.....	2
Tiivistelmä	3
Sisältö.....	4
1. Johdanto	5
2. Ympäristö.....	6
3. Historiallinen tausta	7
4. Tutkimukset	8
Kaivausmenetelmät.....	8
5. Havainnot.....	9
Koeoja 1	9
Koekuoppa 2	10
Koekuoppa 3	10
Koekuoppa 4	11
Koekuoppa 5	11
Koekuoppa 6	12
Koekuoppa 7	12
6. Tulokset.....	13
Lähteet ja kirjallisuus.....	14

Liitteet

- Liite 1:** Yleiskartta
Liite 2: Mustavalkonegatiiviluettelo
Liite 3: Digitaalikuvaluettelo

1. Johdanto

Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti kesäkuussa 2008 kolmen päivän ajan koekaivauksia Espoon Soukan Soukanpohjan kartanon mailla. Tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi, koska tontin itä- ja kaakkoisosiin oli suunniteltu uusien asuinrakennuksien kaavoittamista. Koska alue oli osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta muinaisjäännösalueeksi luokiteltua vanhaa tonttimaata, paikalla oli ennen rakentamista suoritettava arkeologiset koekaivaukset.

Kaivausten perusteella haluttiin selvittää sijaitsiko paikalla kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka vaatisivat lisätutkimuksia tai estäisivät rakentamisen. Asian selvittämiseksi alueelle avattiin yksi koeoja sekä kuusi koekuoppaa. Kaivauksia johti Andreas Koivisto, apulaistutkijana toimi Riikka Väisänen ja kaivajia olivat Sarita Louzolo sekä Tanja Laine. Kustannuksista vastasi kiinteistönomistaja Merva Mikkola.

Koetutkimuksia tehtiin rinnakkain sekä Soukanpohjan kartanon että n. 200 m Soukanpohjasta etelään sijaitsevalla Övergårdin tontilla.

2. Ympäristö

Tutkimusalue sijaitsee Soukanlahden pohjukassa, n. 7,5 km Espoon kirkosta etelään. Soukanpohjan kartanon pohjoispuolella virtaa Soukanoja. Tontin lounaispuolella sijaitsee nykyisin siirtolapuutarha ja itäpuolella ratsastuskoulu kenttineen. Soukanpohjan eteläpuolella sijaitsee peltoja, joiden jälkeen maa lähtee kohoamaan kohti Övergårdia. Kasvusto tutkimusalueella koostui pääosin harvasta puustosta sekä pitkäksi kasvaneista ruohikko ja niittykasveista (Kuva 1).

Soukanpohjan päärakennuksen runkona on luultavasti 1830-luvulla rakennettu talonpoikainen asuinrakennus. Vuonna 1904 rakennukseen lisättiin ristikeskus. Päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsee entinen muonamiesasunto sekä kaksi liiterirakennusta. Hieman kauempana on suuri navettarakennus, sikala ja riihi. Peltoaukean länsilaidalla on pehtoorin asuinrakennus. (Härö 1991:171.)

Päärakennuksen lähiympäristössä erottui myös muutamia mahdollisia vanhojen rakennuksien perustuksia. Nämä eivät kuitenkaan osuneet tutkimusalueelle, joten ne eivät tällä kertaa olleet koekaivausten kohteena.

Kuva 1. Soukanpohjan kartanon pihapiiriä.

3. Historiallinen tausta

Vuonna 1540 Soukassa oli kaksi taloa, joista yksi oli autiona (Lindholm 1999:22-23). 1600-luvun puolivälin jälkeen kylästä tuli Espoon kartanon lampuotitila ja myöhemmin kruunun alainen (Ramsay 1936:466-469). Samuel Broteruksen vuoden 1698 katan (Kuva 2) mukaan Soukan kylä (Söökö by) on samalla paikalla kun Soukanpohjan kartano nykyään (Broterus 1698).

Tontti inventoitiin edellisen kerran Museoviraston toimesta vuonna 2005 (Hakanpää 2005). Sitä ennen tontti oli inventoitu vuonna 2000 Espoon kaupunginmuseon toimesta (Nurminen 2000). Vuoden 2005 inventoinnin yhteydessä tontti arvioitiin säilyneisyysluokka 1:een. Tämä tarkoittaa, että alueella saattaa olla hyvin säilyneitä kylätontin jäännöksiä ja sillä on myös maisemallista arvoa (Hakanpää 2005:7, 111-112). Tämän takia tontilla pitää suorittaa arkeologisia tutkimuksia ennen kuin maahan voidaan kajota.

Vuonna 1995 Espoon kaupunginmuseo suoritti arkeologisia koekaivauksia Soukan urheilupuiston pohjoisosissa, Sökövikenin koulun ja uimahallin välisellä alueella. Silloin löydettiin mm. palaneen rakennuksen jäännöksiä sekä keskiaikainen balttilainen kolikko. Löytöjen perusteella näyttäisi siltä, että asutusta on keskiajalla ollut myös Soukanojan pohjoispuolella (Lindholm 1999:22-23). Soukanpohjan kartanon tontilla ei ollut ennen suoritettu arkeologisia tutkimuksia.

Kuva 2. Söökö by Samuel Broteruksen vuoden 1698 kartalla. Nykyisen Soukanpohjan kartanon alue merkity vihreällä.

4. Tutkimukset

Kesän 2008 tutkimuksien tarkoituksena oli koekaivauksin selvittää, onko tutkimusalueella säilynyt rakenteita, jotka vaatisivat lisätutkimuksia. Tutkimuksia suoritettiin ainoastaan tontin niillä osilla, johon oli suunniteltu lisärakentamista.

Tutkittava alue sijaitsi Soukanpohjan kartanon pihapiirin itä- ja kaakkoisosissa. Kaivausalueelle avattiin yksi koeoja sekä kuusi koekuoppaa. Koeoja 1 avattiin n. 30 m päärakennuksesta etelään. Koekuoppa 2 avattiin kivilatomuksen ympärille, n. 5 m koeoja 1:sta etelään. Koekuopat 3-7 avattiin tontin itä- ja koillisosiin, leikkimökin ja lämmönjakelukeskuksen taakse.

Kaivausmenetelmät

Koeojan ja kuoppien paikat mitattiin paikalleen käyttäen apuna takymetria. Soukanpohjan kartanon päärakennuksen sekä piharakennuksien kulmat mittaamalla, mittaukset liitettiin Espoon kaupungin digitaaliselle karttapohjalle Espoon kaupungin koordinaattijärjestelmään. Lisäksi kaivausalue sijoitettiin peruskartalle YKJ-järjestelmään.

Koeoja 1 avattiin koneellisesti ja koekuopat kaivettiin käsivoimin. Ojan ja kuoppien viimeistelyyn käytettiin lastaa ja harjaa. Tämän jälkeen kuopista otettiin valokuvat ja niistä kirjoitettiin muistiinpanoja. Löytöjä ei kaivauksilla otettu talteen. Kaivausten aikana ei havaittu säilyneitä vanhoja rakenteita, joita olisi ollut tarpeen dokumentoida.

5. Havainnot

Soukanpohjan kartanon koetutkimusten kaikki kaivausalueet sijaitsivat pitkin tontin kaakkoisreunaa. Ainoa maan päälle havaittava mahdollinen rakenne oli kiveys, joka sijaitsi koekuopan 2 keskellä.

Koeoja 1

Tontin eteläpäätyyn avattiin kaivinkoneella n. 30 m pitkä koeoja (Kuva 3). Koeoja oli lounais-kaakkosuuntainen. Ojan keskivaiheilta avattiin n. 7 m pitkä poikittaisoja kaakkoon. Pintamullan paksuus koeojassa vaihteli 10-30 cm välissä. Tämän jälkeen alkoi savi. Häiriönä savessa oli kaksi eläintenhautaa, joista talon emäntä Merva Mikkola osasi kertoa, että ne ovat tehty hänen aikanaan. Ojan keskivaiheilla, poikittaisojan kohdalla, maa oli hiekkaisempaa n. 2 m matkalta. Mitään löytöjä tai rakenteita ei hiekassa havaittu. Poikittaisojan luoteispäässä sijaitsi roskakuoppa, josta löytyi mm. muovia ja maalattu lankunosa. Poikittaisojan kaakkoispäästä puolestaan löytyi jonkinlainen vanha ojakaivanto. Oja erottui tummana juovana koeojan poikki. Oja kaivettiin koneellisesti pohjaan, eikä sen yhteydestä havaittu löytöjä. Samantapainen oja löytyi myös pitkittäisojan koillispuolelta. Tätä ojaa ei kaivettu pohjaan saakka. Myöskään eläintenhautoja ei kaivattu pois. Ojasta ei otettu talteen löytöjä.

Kuva 3. Koeoja 1, ojan keskivaiheilla näkyy eläinten hautauksia.

Koekuoppa 2

Koekuoppa 2 (Kuva 4) avattiin tontin kaakkoisnurkassa sijaitsevan kiveyksen ympärille. Kuopan koko oli 2x2 m. Koekuoppaa kaivaessa osoittautui, että kivet olivat suoraan maan pinnalla eikä niihin näyttänyt liittyvän mitään rakenteita. Todennäköisesti kyseessä oli pellosto pois kerättyjä kiviä, eli nk. peltoraunio. Kuopan pinnassa oli n. 40 cm pintamultaa, jonka jälkeen alkoi savi. Kuopasta ei tullut löytöjä.

Kuva 4. Koekuoppa 2

Koekuoppa 3

Koekuoppa 3 (Kuva 5) sijaitsi tontin koillispäässä. Kuoppa oli 1x1 m kokoinen. Kuopan pinnassa oli n. 20 cm paksu savinen pintamultakerros. Pintakerroksen alla oli n. 10 cm paksu kerros hiekansekaista savea. Hiekansekaisen saven alta alkoi tiivis ja kova harmaa savi. Pintakerroksesta löytyi muutama pala modernia lasia sekä legoaita-palikka. Koska legoaitoja ruvettiin valmistamaan vasta vuonna 1967 (www.bricklink.com), antaa se kerrokselle terminus post quem ajoituksen. Eli kerros ei voi olla vuotta 1967 vanhempi.

Kuva 5. Koekuoppa 3 ja kuopasta löytynyt lego-aita.

Koekuoppa 4

Koekuoppa 4 (Kuva 6) sijaitsi n. 5 m koekuopasta 3 etelään. Kuopan koko oli 1x1 m. Heti kuopan pinnasta alkoi kova ja tiivis harmaa savi. Aivan pinnasta löytyi muutamia paloja modernia tiiltä, fajanssia ja muovia. Muuten kuoppa oli löydötön. Kuopan syvin kohta kaivettiin 30 cm syvyyteen. Tällä matkalta maalaji pysyi samana.

Kuva 6. Koekuoppa 4.

Koekuoppa 5

Koekuoppa 5 (Kuva 7) sijaitsi n. 15 m koekuopasta 4 länteen. Kuoppa oli 1x1 m kokoinen. Kova ja tiivis harmaa savi alkoi heti kuopan pinnasta. Kuopan syvin kohta kaivettiin 30 cm syvyyteen, eikä maalaji muuttunut tällä matkalla ollenkaan. Kuopasta ei tullut löytöjä.

Kuva 7. Koekuoppa 5.

Koekuoppa 6

Koekuoppa 6 (Kuva 8) sijaitti tontin kaakkoisreunan keskivaiheilla, leikkimökin takana. Kuopan koko oli 1x1 m. Päälimmäsenä kuopassa oli n. 10-20 cm paksu pintamultakerros. Tämän jälkeen alkoi tiivis ja kova harmaa savi. Pinnasta löytyi yksi lego-palikka, korona-pelin nappi sekä MB lottopelin nappula. Löytöjä ei otettu talteen.

Kuva 8. Koekuoppa 6.

Koekuoppa 7

Koekuoppa 7 (Kuva 9) sijaitti leikkimökin takana, n. 10 m koekuopasta 6 lounaaseen. Kuopan koko oli 1x1 m. Pintamultakerros oli n. 10 cm paksu. Pintamullan jälkeen alkoi tiivis ja kova harmaa savi. Kuopasta ei tullut löytöjä.

Kuva 9. Koekuoppa 7.

6. Tulokset

Soukanpohjan kartanon koetutkimusten aikana tutkimusalueelle avattiin yksi koeoja sekä kuusi koekuoppaa. Koetutkimusten perusteella tontin kaakkoisosassa ei havaittu jatkotutkimuksia vaativia rakenteita tai löytöjä. Havaintoja tontin tutkitulla osalla oli ainoastaan pienimuotoisesta ihmistoiminnasta 1900-luvulla. Maa oli koko tutkimusalueella hyvin savista. Todennäköisesti vanha tonttimaa on sijainnut lähempänä Soukanpohjan nykyistä päärakennusta, jossa maastossa on havaittavissa mahdollisia rakennuksen pohjia.

Helsingissä, maanantaina. 26 tammikuuta 2009

Andreas Koivisto

Lähteet ja kirjallisuus

Kartat:

Broterus, Samuel, 1698: Charta uppå Söököby i Esbo Sochen och Rassborgs lähns öster dehl belägit. Afmätt och charterat åhr 1698. KA MH B7 11/1-2.

Julkaisematon kirjallisuus:

Hakanpää, Päivi, 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. MV/RHOA.

Kirjallisuus:

Härö, Erkki, 1991: Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Toinen, tarkistettu painos. Espoon kaupunginmuseo. Hanko.

Lindholm, Dan, 1999: ”Bosättningen i Esbo under medeltiden”, Välähdyksiä keskiajasta – glimtar ur medeltiden, s. 5-47. *Esbo stadsmuseums forskningsserie* 6. Esbo.

Ramsay, August, 1936: *Esbo II. Esbo socken och Esbogård på 1600-talet*. Helsingfors.

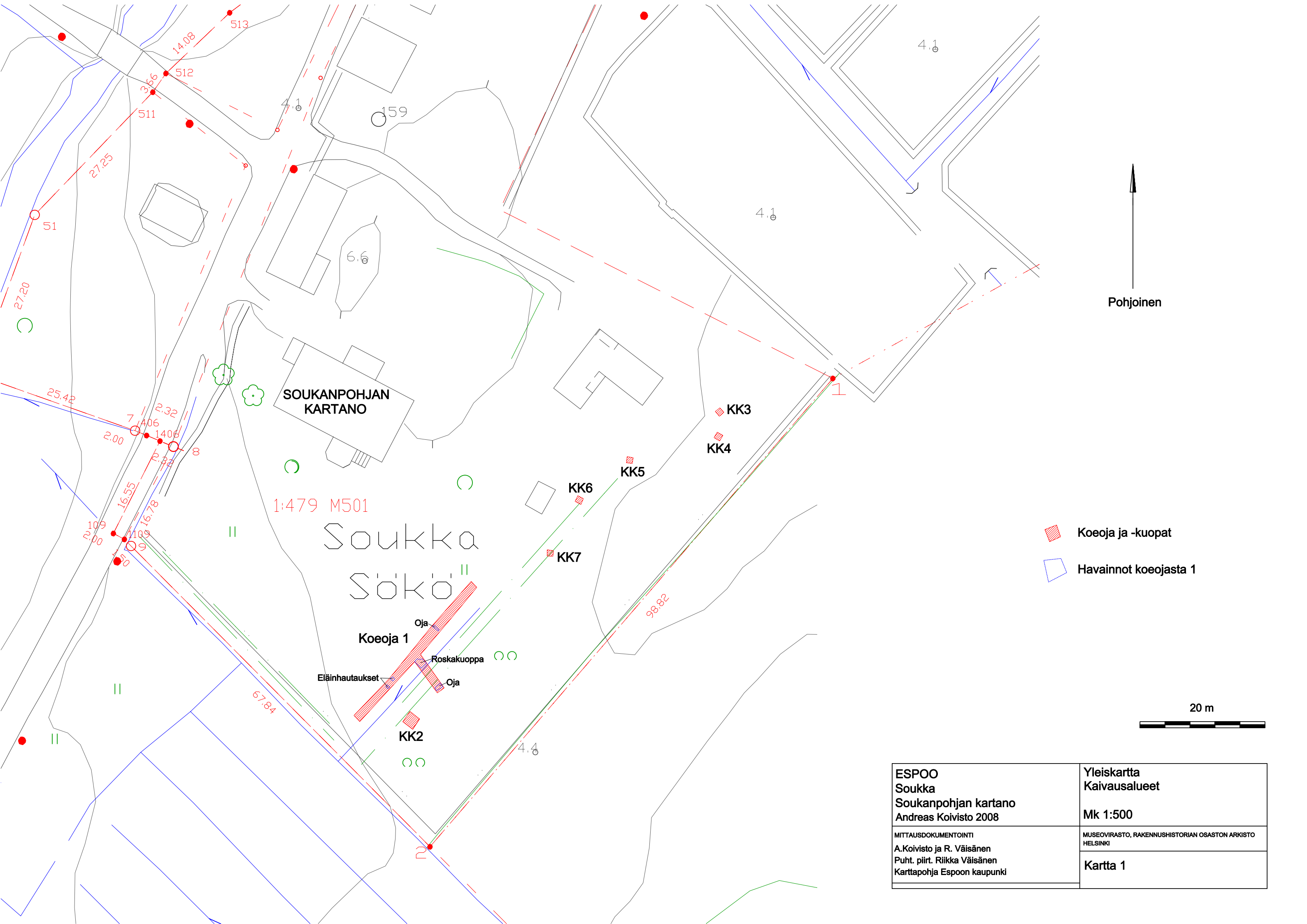
Internet lähteet:

<http://www.bricklink.com/catalogItem.asp?P=3185>, luettu 19.1.2008.

Käytetyt lyhenteet:

KA – Kansallisarkisto

MV/RHOA – Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.

SOUKANPOHJAN
KARTANO

Soukka
Sökö

Koeja 1

Eläinhautaukset

Roskakuoppa

Oja

KK2

KK7

KK5

KK4

KK3

Pohjoinen

20 m

<p>ESPOO Soukka Soukanpohjan kartano Andreas Koivisto 2008</p>	<p>Yleiskartta Kaivausalueet Mk 1:500</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI A.Koivisto ja R. Väisänen Puht. piirt. Riikka Väisänen Karttapohja Espoon kaupunki</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI Kartta 1</p>

Soukanpohjan Kartano Mustavalkonegatiiviluettelo

Liite 2

A. Koivisto 2008

125949 :1-12

Päänumero	Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Vuosi
125949	1	Espoo	Soukanpohjan kartano	KO1 ennen avaamista	N	Andreas Koivisto	9.6.	2008
125949	2	Espoo	Soukanpohjan kartano	Kaivuri avaa KO1:sta	S	Andreas Koivisto	9.6.	2008
125949	3	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK2	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	4	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK3	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	5	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK4	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	6	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK5	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	7	Espoo	Soukanpohjan kartano	Yleiskuva KK3-5 maastosta tontin NE-kulmassa	S	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	8	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK6	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	9	Espoo	Soukanpohjan kartano	KK7	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	10	Espoo	Soukanpohjan kartano	KO1 pitkittäisoja	S	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	11	Espoo	Soukanpohjan kartano	KO1 poikittäisoja	W	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125949	12	Espoo	Soukanpohjan kartano	KO1 pukinhauta	E	Andreas Koivisto	10.6.	2008

Soukanpohjan Kartano digikuvaluettelo

Liite 3

A.Koivisto 2008

125950:1-19

Päänumero	Alanumero	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Vuosi
125950	1	Kartanon piha, KO1 ennen avaamista	N	Andreas Koivisto	9.6.	2008
125950	2	Työkuva		Andreas Koivisto	9.6.	2008
125950	3	Kaivuri avaa KO1:sta	S	Andreas Koivisto	9.6.	2008
125950	4	Kaivuri avaa KO1:sta		Andreas Koivisto	6.9.	2008
125950	5	Yleiskuva KO1 ja kartano	S	Andreas Koivisto	9.6.	2008
125950	6	KK2	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	7	KK3	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	8	KK4	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	9	KK5	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	10	Yleiskuva koekuoppien 3-5 maastosta, tontin N-E kulma	S	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	11	Työkuva		Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	12	Työkuva		Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	13	KK6	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	14	KK7	N	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	15	KO1, pitkittäisoja	S	Andreas Koivisto	10.6.	2008

Päänumero	Alanumero	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Vuosi
125950	16	KO1, poikittaisoja	W	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	17	KO1, pitkittäisajan N-pääty	S	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	18	KO1, pukinhauta	E	Andreas Koivisto	10.6.	2008
125950	19	KO1, pukki	E	Andreas Koivisto	10.6.	2008